

Föderalizmus és Decentralizáció Kutató Intézet létrehozása Magyarországon
(Establishment of the Institute of Studies in Federalism and Decentralisation in Hungary)

Témavezető: Dr. Hajdú Zoltán

Megbízó: Váti Magyar Regionális Fejlesztési és Urbanisztikai Nonprofit Kft., *Swiss Contribution Office*

Partnerek:

- MTA KRTK Regionális Kutatások Intézete (vezető partner)
- Genfi Egyetem, Európai Tanulmányok Intézete, Svájc

A projekt a Svájci Hozzájárulás Testvértelepülési és Pályázati Alap támogatásával valósul meg.

Honlap: <http://isfd-tpa.rkk.hu>

Összefoglaló:

A projekt végrehajtása több eredménnyel járt a magyar–svájci kapcsolatok történetileg változó folyamatának árnyaltabb megismerése, a mindenkori svájci struktúrák, illetve tapasztalatok magyarországi meghonosításának kísérleteit illetően:

- a 16. századtól kezdve a magyar szellemi élet átfogó és reális ismeretekkel bírt Svájcról, illetve az ország folyamatairól. Az egyetemlátogatók egyszerre hoztak gazdasági, társadalmi ismereteket, s formálták a hitéleti kapcsolatokat;
- a svájci tőke a 19. század közepétől folyamatosan megjelent a modernizálódó magyar gazdaság számos ágazatában, s kiemelkedő szerepet töltött be a gépipar, a malomipar, az élelmiszer- és gyógyszeripar területén;
- a különböző időszakok (19–20. század) magyar politikai emigrációi részben megjelenítették a politikai és rendszerváltozásokban gazdag magyar történelem sajátosságai az 1815, illetve 1848 után szinte minden tekintetben stabil és kiegyensúlyozott Svájcban, részben pedig beilleszkedtek a svájci életbe;
- a svájci közigazgatási struktúrák magyarországi bevezetését szolgálta a „Keleti Svájc” koncepció az I. világháború alatt, és a háború végén. A katonai vereség és változó politikai viszonyok miatt a koncepció csak a viták keretei között jelent meg és hatott.

A magyarországi rendszerváltással, az 1990-es évek elejétől átfogó fejlődés indult meg a kétoldalú kapcsolatokban:

- új települési- és közösségi folyamatok bontakoztak ki a két ország önkormányzatai között. A testvértelepülési kapcsolatokon keresztül lehetővé vált a két ország önkormányzati együttműködéseinek tartalmi elemzése is. A települések között elsősorban az oktatási és kulturális kapcsolatok fejlődtek gyorsan (a jövőt illetően ez kifejezetten pozitív, hiszen a fiatalok ismerik meg Svájcot, az ottani nyelveket, oktatást, kultúrát, sportot), s ezek a kapcsolatok a későbbiekben többszínűvé és tartalmassá is válhatnak;
- Svájc közigazgatási rendszerének, a települések közötti kapcsolatok sokszínűségének a megismerése, a településfejlesztés sajátos tartalmi elemeinek a bemutatása jelentős mértékben hasznosítható elemeket is hordoz a magyar települési önkormányzatok számára. (A testvér-

települések esetében ezek a tapasztalatok, illetve hasznosításuk már korábban is megjelent eseti jelleggel.);

- a svájci cégek megjelentek a magyar gazdaság szinte minden szegmensében, s jelentős foglalkoztatókká váltak;
- feltehetően korábban együttvéve sem írták le magyar szövegek környezetben annyiszor Svájc nevét, mint a 2008 utáni néhány évben, a hitelválság okán. Ez a „népszerűség” feltehetően hosszabb távon nem tesz jót a magyarok Svájcra alkotott képének, bár Svájcnak közvetlen köze alig volt a kérdéskör alakulásához.

Svájc egy sajátos természeti földrajzi környezetben történetileg formálódott konföderáció (államszövetség), amely területi nagyságát, népességszámát jóval meghaladó mértékben volt és van jelen a világban. Az ország versenyképessége részben a jól működő közigazgatásra is támaszkodik. Olyan működési feltételek biztosítására képes, hogy a hazai és a külföldi tőke biztosítottan látja érdekeit és működését.

A svájci föderalizmus meghatározó elemei:

- a települési önkormányzat – kanton – szövetségi állam hármass belső politikai és közigazgatási tagozódás abból a szempontból tanulságos mindenki számára, hogy a maga alkotmányosan meghatározott szintjén mindegyik a számára biztosított lehetőségek szerint átláthatóan, s az eredményességre törekvően működik;
- a kompetenciák világos meghatározása, a közvetett és közvetlen demokratikus képviselői megoldások mindenkor nagyban hozzájárultak az ország belső stabilitásához. A stabilitás nem vitanélküliséget jelent, hanem a különböző szinteken, különböző egységekben felvetődő kérdések nyilvános megvitatását, a kérdések átfogó vitáját követően a felelős döntés meghozatalát.

A föderációkutatás, a svájci föderáció struktúráinak és működésének elemzése nem azért vált a kutatás folyamatában jelentőssé, mert Magyarország a föderalizmus és a decentralizáció egyértelmű útjára lépett volna, hanem azért, mert a 2008-tól kibontakozó globális és európai pénzügyi, majd gazdasági válságon az Európai Unió a föderalizmus irányába (is) tett lépésekkel kíván úrrá lenni:

- az európai és magyar politikai vitákban, elemzésekben a föderalizmus kérdése 2012-ben már egyre inkább megjelenik. Feltehetően minden érintett fél a maga megfogalmazott érdekeinek a bázisán viszonyul a pénzügyi-, a költségvetési stb. föderalizmus kérdésköréhez;
- a kutatás kezdetén megfogalmazott virtuális „Föderalizmus és Decentralizáció Kutató Intézet” létrehozása lehetőséget teremt arra, hogy meginduljanak az átfogó decentralizáció és föderalizmus elméleti kutatások, mert Magyarországot az Európai Unió tagjaként elemi módon érinteni fogja a pénzügyi-, a költségvetési föderáció alakulásának minden eleme, s ha a szélesebb körű föderáció problémája kerül napirendre, akkor választ kell adni a felvetődő kérdésekre.

A legátfogóbb magyar hasznosítási lehetőség: ha a magyar fél részéről tekintjük át a svájci struktúrákat, akkor arra a következtetésre juthatunk, hogy kialakult a tudatosságnak és a felelősségvállalásnak egy teljes sora: felelős polgár – felelős helyi önkormányzat – felelős kanton – felelős központi állam. Ha valamit átfogó értéként ma adaptálni akarunk a svájci tapasztalatokból, akkor az egyik megfontolandó és átvehető elem az a „felelősségrendszer”, amely magában hordozza az egyéni és közbizalmat, az átláthatóságra és követhetőségre való törekvést, valamint a demokratikus döntések, végrehajtásuk és ellenőrzésük teljes láncolatát.